

Sygn. akt III CZ 39/14

POSTANOWIENIE

Dnia 16 października 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku G. P. S.A. w K.
przeciwko Drukarni B. sp. z o.o. sp.k. w W.
o wyłączenie arbitra,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 16 października 2014 r.,
zażalenia wnioskodawcy
na postanowienie Sądu Apelacyjnego
z dnia 14 maja 2014 r.

oddala zażalenie, pozostawiając orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym sprawę ze skargi o uchylenie wyroku Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 14 maja 2014 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną wnioskodawcy G. P. S.A. w K. od postanowienia tego Sądu z dnia 20 stycznia 2014 r. umarzającego postępowanie wywołane zażaleniem wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 20 września 2013 r., którym oddalono jego wniosek o wyłączenie arbitra w postępowaniu polubownym prowadzonym przed Sądem Arbitrażowym przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Apelacyjny stwierdził, że wniesiona skarga kasacyjna jest niedopuszczalna, gdyż postępowanie o wyłączenie arbitra dotyczy kwestii wпадkowej, a postanowienie w tym przedmiocie nie jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie w rozumieniu art. 398¹ § 1 k.p.c.

W zażaleniu skarżący zarzucił - na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c. - nieważność postępowania w następstwie oczywiście bezzasadnego odrzucenia skargi kasacyjnej, co uniemożliwiło weryfikację rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji w przedmiocie umorzenia postępowania zażaleniowego. Na wypadek, gdyby Sąd Najwyższy nie podzielił stanowiska co do nieważności postępowania, sformułował zarzuty naruszenia art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 w zw. z art. 77 ust. 2 w zw. z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP poprzez bezpodstawne uniemożliwienie skarżącemu kontroli postanowienia o umorzeniu postępowania, wydanego dopiero na etapie postępowania zażaleniowego, art. 2 w zw. z art. 10 ust. 2 w zw. z art. 95 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 1 § 2 i § 3 *contrario* ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych przez naruszenie konstytucyjnej kompetencji w zakresie sprawowania wymiaru sprawiedliwości i dokonanie prawotwórczej wykładni art. 398¹ § 1 k.p.c. w zakresie rozumienia pojęcia „sprawy”, art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398¹ § 1 k.p.c., art. 1176 § 3 i 4 k.p.c., art. 13 § 2 k.p.c. i art. 1 k.p.c. poprzez oczywiście bezzasadne odrzucenie skargi kasacyjnej, a także naruszenia art. 6 ust. 1 Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności poprzez naruszenie prawa skarżącego do rozstrzygnięcia sprawy w toku rzetelnego procesu.

Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia, zniesienie postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, albo zmianę postanowienia przez odmowę odrzucenia skargi kasacyjnej, i w każdym razie o zasądzenie kosztów postępowania.

W odpowiedzi na zażalenie uczestnik postępowania wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, względnie umorzenie postępowania, a w braku podstaw do umorzenia, o oddalenie zażalenia oraz zasądzenie od strony przeciwnej kosztów postępowania zażaleniowego. Uczestnik podniósł, że w dniu 8 kwietnia 2014 r. do Sądu Okręgowego w K. wpłynęła skarga wnioskodawcy o uchylenie orzeczenia Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej z dnia 17 grudnia 2013 r., w której podniesiony został zarzut nieprawidłowości w zakresie składu orzekającego, co potwierdza zasadność umorzenia przez Sąd Apelacyjny postępowania w przedmiocie wyłączenia arbitra.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na tle unormowania art. 398¹ § 1 k.p.c., rozstrzygające znaczenie dla oceny zasadności rozpoznawanego zażalenia ma kwestia, czy zaskarżone skargą kasacyjną postanowienie Sądu Apelacyjnego o umorzeniu postępowania w przedmiocie wyłączenia arbitra w postępowaniu polubownym jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie w rozumieniu tego przepisu.

Zgodnie z utrwalonym poglądem judykatury użyte w art. 398¹ § 1 k.p.c. pojęcie „sprawa”, we właściwym tu znaczeniu materialnoprawnym, oznacza całość sporu. Orzeczeniami kończącymi sprawę są więc orzeczenia rozstrzygające jej istotę, a ponadto postanowienia, które kończą sprawę jako pewną całość poddaną pod osąd, będące ostatnimi orzeczeniami dotyczącymi całości sprawy wydanymi w postępowaniu (uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2000 r., III ZP 1/00, OSNC 2001, nr 1, poz. 1 i z dnia 6 października 2000 r., III CZP 31/00 OSNC 2001 r., nr 2, poz. 22).

Kwalifikacji takiej nie można przypisać postanowieniu o umorzeniu postępowania w przedmiocie wyłączenia arbitra w postępowaniu polubownym, które jest postępowaniem wпадkowym w stosunku do głównego sporu, nie służy jego rozstrzygnięciu i nie kończy go (zob. również postanowienia Sądu

Najwyższego z dnia 22 stycznia 1997 r., I CKN 48/96, OSNC 1997, nr 8, poz.107, z dnia 24 lutego 1998 r., I CKN 455/97 nie publ., z dnia 17 grudnia 1999 r., I Cz 77/99, nie publ.). Przedmiotem orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie jest rozstrzygnięcie sporu określonego treścią powództwa albo zakończenie postępowania co do tego sporu. Toczący się przed sądem polubownym spór, w którym zgłoszony został wniosek o wyłączenie arbitra zakończy się przed sądem państwowym orzeczeniem ze skargi na wyrok sądu polubownego. Nie można więc mówić o zamknięciu drogi do jego rozpoznania w następstwie odrzucenia skargi kasacyjnej wnioskodawcy.

Z tych przyczyn wniesiona przez uczestnika skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna, a leżąca u podstaw tego rozstrzygnięcia wykładnia art. 398¹ § 1 k.p.c. całkowicie niesłusznie określona została przez skarżącego mianem prawotwórczej.

W związku z zarzutami zażalenia dotyczącymi naruszenia przepisów Konstytucji wskazać trzeba, że zgodnie z konstytucyjnymi standardami instancyjności i zaskarżalności orzeczeń zasadą jest dwuinstancyjność postępowania (art. 176 Konstytucji RP), oraz prawo każdej ze stron do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji (art. 78 k.c.), przy czym zasada dwuinstancyjności odnosi się do całego postępowania, tj. do przedmiotu postępowania, w odniesieniu do którego zostało wszczęte (do orzeczeń merytorycznych i formalnych kończących postępowanie w sprawie), a nie do każdego indywidualnego orzeczenia wydanego w sprawie. W tym zakresie prawa skarżącego nie doznały uszczerbku.

Poza kontrolą Sądu Najwyższego w niniejszym postępowaniu sytuuje się podnoszona w zażaleniu kwestia zgodności z przepisami prawa postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 20 stycznia 2014 r. o umorzeniu postępowania i prawidłowości postępowania przed tym Sądem, wywołanego zażaleniem wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w K., oddalające jego wniosek o wyłączenie arbitra w postępowaniu polubownym. Przedmiotem tej kontroli jest bowiem jedynie postępowanie w przedmiocie dopuszczalność skargi kasacyjnej wniesionej na postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 20 stycznia 2014 i zapadłe w nim postanowienie odrzucające skargę kasacyjną.

Nie może odnieść skutku zarzut nieważności tego postępowania z uwagi na pozbawienie wnioskodawcy możliwości obrony swych praw z tej przyczyny, że skarżący nie wiąże jej z wadliwościami procesowymi sądu czy strony przeciwnej (zob. m.in. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1998 r., III CKN 34/98, Prok. I Prawo z 1999 r., nr 5, poz. 41, z dnia 10 maja 2000 r., III CKN 416/98, OSNC 2000, nr 12, poz. 220, z dnia 6 maja 2003 r., I CZ 43/03, nie publ., z dnia 19 marca 2004 r., IV CK 216/03, nie publ.), lecz z samym rozstrzygnięciem tj. odrzuceniem jego skargi kasacyjnej.

W tym stanie rzeczy ubocznie tylko pozostaje wskazać, że stosownie do art. 1176 § 6 k.p.c., wniesienie do sądu państwowego wniosku o wyłączenie arbitra nie ma wpływu na bieg postępowania przed sądem polubownym, który może postępowanie zawiesić albo kontynuować je z udziałem arbitra, którego wyłączenia dotyczy toczące się przed sądem państwowym postępowanie. Odmienne jednak niż przyjął to Sąd Apelacyjny, wydanie przez sąd polubowny wyroku nie powoduje bezprzedmiotowości postępowania przed sądem państwowym o wyłączenie arbitra, które mimo to powinno toczyć się w dalszym ciągu, aż do rozpoznania wniosku. Uwzględnienie wniosku stanowić może ewentualną podstawę do uchylenia wyroku sądu polubownego. Mimo nierozpoznania wniosku o wyłączenia arbitra, strona która zachowała termin do zgłoszenia takiego wniosku, nie traci prawa do powoływania się w skardze o uchylenie tego wyroku na istnienie przyczyn wyłączenia arbitra.

Stanowisko Sądu Apelacyjnego odnośnie do istnienia przesłanek umorzenia postępowania w przedmiocie wyłączenia arbitra, pozostaje jednak bez wpływu na dopuszczalność skargi kasacyjnej od postanowienia w tym przedmiocie.

Z powyższych względów zażalenie podlegało oddaleniu (art. 394¹ w zw. z art. 394³ i art. 398¹⁴ k.p.c.). Z uwagi na incydentalny charakter postępowania o wyłączenie arbitra, związane z nim koszty postępowania powinny być ujęte w orzeczeniu kończącym sprawę ze skargi wniesionej przez G. P. S.A. o uchylenie wyroku Sądu Polubownego.